

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 30. června 2020 ve věci č. 50514/13 – *Saqueti Iglesias proti Španělsku*

Senát třetí sekce jednomyslně rozhodl o porušení práva stěžovatele na odvolání dle článku 2 Protokolu č. 7 k Úmluvě, jelikož řízení o celním deliktu, za který byla stěžovateli uložena pokuta odpovídající nedeklarované finanční hotovosti, bylo svou povahou řízením trestním, a stěžovatel přesto neměl přístup k soudu vyššího stupně. Za ten nelze považovat ústavní soud, jehož přezkumná pravomoc je omezena na otázky ústavnosti.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel bydlí střídavě v Madridu a Buenos Aires. Při letištní kontrole na madridském letišti bylo zjištěno, že se v jeho zavazadle nacházejí předměty připomínající svazky bankovek. Letištní personál otevřel jeho kufr, ve kterém našel mezi časopisy a botami finanční hotovost v hodnotě 154 800 eur. Stěžovatel vypověděl, že částka pochází převážně z prodeje jeho nemovitosti v Argentině a že její dílčí částky při příjezdu do Španělska řádně v celním prohlášení uvedl. Nevěděl však, že tak musí učinit i při jejich vývozu ze země. Příslušný celní orgán uložil stěžovateli za porušení předpisů namířených proti praní špinavých peněz pokutu ve výši 153 800 eur. Stěžovatel podal proti rozhodnutí správní žalobu, která byla zamítnuta. Proti rozsudku správního soudu nemohl brojit kasační stížností, jejíž přípustnost *ratione valoris* byla stanovena na 600 tisíc eur. Neuspěl ani s podáním ústavní stížnosti.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 2 PROTOKOLU Č. 7 K ÚMLUVĚ

Stěžovatel namítal, že v rozporu s právem na odvolání neměl k dispozici opravný prostředek, kterým by se mohl domoci přezkoumání rozsudku správního soudu.

a) Trestní povaha řízení a použitelnost článku 2 Protokolu č. 7

Vláda vznesla námitku neslučitelnosti stížnosti s Úmluvou *ratione materiae*. Podle ní nebylo předmětné řízení trestní povahy, a proto se na něj dovolávané ustanovení nevztahuje. V této souvislosti vyzdvihla, že měnové trestné činy byly z trestního zákoníku vypuštěny v roce 1996 a že sankce za porušení předpisů o praní špinavých peněz nemůže být trest odnětí svobody.

Soud připomněl, že pojem „trestný čin“ v článku 2 Protokolu č. 7 je autonomní povahy a obsahově odpovídá pojmu „trestní obvinění“ v článku 6 Úmluvy (*Gourepka proti Ukrajině*, š. 61406/00, rozsudek ze dne 6. září 2005, § 55). Otázku, zda je posuzované řízení svou povahou trestní, je třeba zkoumat ve světle tzv. Engelovských kritérií. Těmi jsou: a) právní kvalifikace deliktu podle vnitrostátního práva, b) povaha deliktu a c) stupeň závažnosti nejpráhší sankce, která hrozí za jeho spáchání. V projednávané věci se stěžovatel dopustil dle vnitrostátního práva přestupku, o kterém byly příslušné rozhodovat správní soudy. K povaze deliktu Soud poznamenal, že daná norma byla adresována obecně každému, kdo při překročení hranice neuvedl v celním prohlášení, že má u sebe peněžní hotovost nad 10 tisíc eur. Skutečnost, že adresátem normy je prakticky každý, nikoli určité kategorie osob se zvláštním postavením, nasvědčuje spíše tomu, že jde o kvazi-trestní delikt. Jeho skutečným účelem dle Soudu není ochrana státu před vývozem kapitálu, ale spíše odrazení a potrestání osob za porušení ohlašovací povinnosti (srov. *Nadtotchi proti Ukrajině*, č. 7460/03, rozsudek ze dne 15. května 2008, § 21). Pokud jde o kritérium závažnosti sankce, stěžovateli mohla být uložena pokuta v rozmezí od 600 eur až do výše dvojnásobku nedeklarované částky. Stěžovateli byla nakonec uložena pokuta ve výši, která se nedeklarované částce v podstatě rovnala. Při jejím nezaplacení sice nemohlo dojít k přeměně pokuty na trest odnětí svobody, ale přesto jde o sankci natolik citelnou (srov. *Inocencio proti Portugalsku*, č. 43862/98, rozhodnutí ze dne 11. ledna 2001: pokuta 2 500 eur), že společně s povahou

daného deliktu zakládá použitelnost článku 2 Protokolu č. 7 k Úmluvě. Námitku vlády bylo proto třeba zamítnout.

b) Výjimky z práva na odvolání

Vláda namítala, že případ lze podřadit pod výjimku z práva na odvolání uvedenou ve druhém odstavci článku 2 Protokolu č. 7. Konkrétně tvrdila, že se dané řízení týkalo méně závažného trestného činu, což dokládá skutečnost, že stěžovateli nehrozilo odnětí svobody. Soud uznal, že jde o významný faktor pro určení, zda jde o méně závažný trestný čin (*Zaicevs proti Lotyšsku*, č. 65022/01, rozsudek ze dne 31. července 2007, § 55). Nejde však o kritérium určující nebo jediné. V každém jednotlivém případě je třeba zkoumat konkrétní okolnosti. Aby šlo o čin, který nelze pod uvedenou výjimku podřadit, musí uložená sankce dosahovat určité minimální závažnosti. V souladu se zásadou subsidiarity je na vnitrostátních orgánech, aby posoudily její přiměřenost a důsledky, které má na osobní situaci dotčeného jedince. V projednávané věci byla stěžovateli zabavena vysoká částka (srov. *Luchaninova proti Ukrajině*, č. 14347/02, rozsudek ze dne 9. června 2011: 10 eur), která představovala téměř všechny jeho úspory. Neexistovalo přitom podezření, že by šlo o výdělek pocházející z trestné činnosti. Stěžovatel ostatně neměl ani žádný záznam v rejstříku trestů. Uložená sankce dle Soudu musí být přiměřená vzhledem ke zjištěnému porušení povinností, nikoliv závažnosti možného porušení, v tomto případě praní špinavých peněz či daňového úniku. Vláda navíc nerozporovala tvrzení stěžovatele, že při vstupu na území Španělska řádně deklaroval, jaký peněžní obnos přiváží. Rozsudek správního soudu pak především postrádal jakékoli zhodnocení přiměřenosti uložené sankce. Není z něho ani zřejmé, zda byly zohledněny individuální okolnosti případu a dokumenty, které stěžovatel doložil. Pokuta ve výši odpovídá téměř celé sumě nedeklarované hotovosti, kterou měl stěžovatel v zavazadle, bez posouzení přiměřenosti takového opatření, dle Soudu vylučuje uplatnění výjimky pro méně závažné trestné činy. Ta proto nebyla v dané věci použitelná.

c) K dodržení požadavku na odvolání v trestní věci

Soud v první řadě odmítl argumentaci vlády, že právo stěžovatele podat odvolání bylo zachováno, jelikož proti rozhodnutí správního orgánu mohl podat správní žalobu k soudu. Orgány, které nejsou soudy ve smyslu článku 6 Úmluvy, nelze považovat za soudy pro účely článku 2 Protokolu č. 7 k Úmluvě. Tyto úvahy Soud vztáhl na správní orgán, který rozhodoval ve věci stěžovatele v prvním stupni. Správní orgán nebyl dostatečně nezávislý, protože byl součástí ministerstva financí (*Greco proti Rumunsku*, č. 75101/01, rozsudek ze dne 30. listopadu 2006, § 83).

Vláda podpůrně tvrdila, že rozsudek správního soudu podléhal přezkumu ze strany soudu vyššího stupně, konkrétně ústavního soudu. Podle španělského práva však mají pravomoc posoudit zákonnost pokuty pouze obecné soudy. Naproti tomu přezkumná pravomoc ústavního soudu je omezena na zkoumání slučitelnosti daného opatření se základními právy, tedy na otázky ústavnosti. Ostatně ve své praxi tento soud sám zdůrazňuje, že mu nenáleží napravovat běžná pochybení, kterých se mohly obecné soudy dopustit, ledaže dosahují ústavněprávní kvality. S ohledem na tyto skutečnosti Soud naznal, že ústavní soud nelze považovat za soud vyššího stupně ve smyslu článku 2 Protokolu č. 7 k Úmluvě.

Stěžovatel tedy neměl k dispozici přístup k soudu vyšší instance, který by v plném rozsahu přezkoumal rozsudek správního soudu. K porušení článku 2 Protokolu č. 7 k Úmluvě tedy došlo.

III. Oddělené stanovisko

Soudce Lemmens připojil k rozsudku souhlasné stanovisko. V něm vyjádřil nesouhlas s přístupem většiny, která zvolila pro hodnocení použitelnosti výjimky u méně závažných trestných činů subjektivní hledisko. Její argumentace vychází z hodnocení konkrétních okolností věci, včetně přiměřenosti a důsledků, které má uložená sankce pro osobní situaci stěžovatele. Pokud má závažné dopady, pak má právo podat odvolání, zatímco v opačném případě nikoli. Dle jeho mínění je toto pojetí chybné. Požadavky právní jistoty a zákazu libovůle vyžadují, aby byla možnost podat odvolání stanovena na objektivním základě. Právní úprava musí předem jasně stanovit, zda přichází podání odvolání v úvahu.

Rozhodující musí být závažnost nejpřísnější sankce, která hrozí, nikoliv sankce skutečně uložená a její důsledky na situaci stěžovatele. V projednávané věci přitom právní úprava sama označovala daný delikt za závažný. Připouštěla nadto uložení pokuty až do výše dvojnásobku nedeklarované částky. Závěr o tom, že nejde o méně závažný delikt, tedy plyne přímo z právní úpravy, nikoliv z jejího použití na konkrétní okolnosti projednávané věci.